

DOĞAL ALANLARDA KORUMACI BİR TURİZM ETKİNLİĞİ KUŞ GÖZLEMÇİLİĞİ

Alpay TIRIL

Ege Doğal Yaşamı Koruma Derneği (EgeDoğa)
alpay.tiril@egedoga.org

ÖZET

Kuş gözlemciliği, kitle turizmine alternatif olarak gelişen ekoturizm içinde önemli bir yer tutmaktadır. Kuş gözlemciliğinin doğa koruma çalışmaları ile de büyük oranda örtüştüğü söylenebilir. Bildiri, kuş gözlemciliğini iki yönlü olarak, turizm ve doğa koruma alanlarında ele almayı ve ülkemizdeki durumunu değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Kuş Gözlemciliği, Doğa Koruma.

A CONSERVATIVE TOURISM ACTIVITY IN NATURAL LANDSCAPES BIRDWATCHING

ABSTRACT

Birdwatching is important for ecotourism which has been developing as the alternative of mass tourism. Birdwatching is also mostly covered by nature conservation studies. The aim of this short article is discuss to birdwatching as tourism and nature conservation issue.

Keywords: Ecotourism, Bird Watching, Nature Conservation.

GİRİŞ

Kentlerde, kırlık ve ormanlık alanlarda, tarım alanlarında, sulak alanlarda yüzlerce türüyle karşılaştığımız kuşlar, birçok ülkede sayıları onbinlerle ya da yüzbinlerle ifade edilen kuş gözlemcisi tarafından gözlenmekte; böylece insanlar bir yandan kuşları ve doğayı tanıyarak çevre koruma bilincine sahip olurlarken bir yandan da alternatif bir turizm hareketi oluşmaktadır.

Çıkış noktası, çeşitli nedenlerle kuşları tanımak ve izlemek olan kuş gözlemciliği, yolculuk, konaklama ve diğer gereksinimlerin giderilmesi gibi ekonomik yönleriyle turizm ekonomisi içinde önem kazanmıştır. Diğer yandan, endüstriyel turizmin sürdürülebilirliği kuşlarıyla doğayı merkeze oturtan bir alternatif olarak gelişen ekoturizm, kuş gözlemciliğini doğal olarak kapsamıştır. Kuş gözlemciliğinin evrimsel gelişimi, kuş gözlemcilerini etken veya edilgen olarak doğal alanların korunmasında yer almasına neden olmuştur. Bu nedenle kuş gözlemciliği, korunan alanlarda yaygınlaştırılması gereken aktivitelerin başında gelmelidir.

BİR EKOTURİZM ETKİNLİĞİ OLARAK KUŞ GÖZLEMÇİLİĞİ

Ekoturizm, kitle turizmine alternatif olarak son yıllarda hızla gelişmektedir. Ekoturizm, kitle turizminden farklı olarak, doğal çevreye ve yerel kültürlere duyarlı, onların korunması ve geliştirilmesinin bilincine varmış bir turizm türüdür. Dünya Turizm Örgütü, ekoturizmi, doğayı gözleme ve anlayarak yüceltme temelinde, doğal alanlarda yaşayan geleneksel kültürlere değer veren, doğaya dayanan tüm turizm türleri olarak tanımlar (Rein, 2002). Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) ise, görece müdahale görmemiş alanlarda doğal ve/veya kültürel değerlerin zevkini yaşamak amacıyla korumayı teşvik edici, yerel halkın sosyoekonomik yaşantısına katkı sağlayacak, ziyaretçi etkisi düşük, çevresel açıdan sorumluluk duygusu taşıyan bir turizm anlayışı olarak tanımlamıştır. Temel yaklaşımı çevresel değerlerin korunması olan ekoturizm, ziyaretçiler, çevre sakinleri, yerel halk, koruma alanları yönetimi arasındaki ilişkileri ve işbirliğini geliştirmeyi hedeflemektedir (Kalem ve Çelem, 2000).

Ekoturizmi endüstriyel turizmden ayıran önemli bir özellik, yerel üreticilerin ve işletmecilerin ürünlerini tercih etmeleridir. Ekoturistler, büyük oteller yerine yerel konaklama tesislerinde konaklar ve alışverişlerini yöre halkından yaparak yerel ekonomilere katkı sağlar.

Doğa yürüyüşü, doğa fotoğrafçılığı, botanik gezileri gibi birçok alt dalı bulunan ekoturizm etkinlikleri içinde en gözde dallardan birisi de kuş gözlem turizmidir. Dünyada ekoturizmin yaklaşık üçte birini kuş gözleme amaçlı geziler oluşturmaktadır.

Kuş gözlemciliği, Türkiye’de fazla bilinen bir etkinlik olmamasa da, dünyada, özellikle de Batı Avrupa ülkelerinde çok yaygındır. 1889 yılında kurulan Britanya Kraliyet Kuşları Koruma Derneği’nin (RSPB) ülke çapında bir milyondan fazla üyesi vardır.

Kuş gözlemcisi turistler, seyahatlerini küçük gruplar halinde ya da bireysel olarak yaparlar. Genellikle gözlem yerleri yakınındaki yerel konaklama yerlerini tercih ederler, temel gereksinimlerini yerel işletmelerden sağlarlar ve yöre halkının ürettiği el işlerini alarak yerel ekonomiye katkıda bulunurlar.

Dünya çapında önemli bir etkinlik olan kuş gözlem turizmi ülkemizde yeni yeni tanınmakta olup yabancı turistlerin bu konudaki taleplerine yanıt verecek oluşumlar yoktur. Oysa ülkemiz turizmin bir çok türünde olduğu gibi bu alanda da caziptir. Ülkemiz sahip olduğu ekosistem çeşitliliği ve göç yolları üzerinde bulunması nedeniyle yerli ya da göçmen çok sayıda kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır. Avrupa’da toplam yaklaşık 700 kuş türü yaşarken Türkiye’de gözlenebilecek kuş türü sayısı 450 kadardır. Bu türlerin popülasyon ve dağılımları açısından da Türkiye bir çok çekiciliğe sahiptir. Ülkemizde bugüne kadar uluslar arası ölçütlere göre belirlenmiş 135 Önemli Kuş Alanı (ÖKA) bulunmaktadır. Bu alanların korunması ve tanıtımı çalışmaları çok yetersiz olmakla birlikte, yabancı kuş gözlemcilerinin büyük ilgisiyle karşılaşmaktadır.

Dünyadaki yaygınlığına rağmen, kuş gözlemciliği Türkiye’de sınırlı sayıda insanın ilgi alanıdır. Türkiye’de kuş gözlemcileri bazı sivil toplum kuruluşları ile üniversitelerin kuş gözlem toplulukları bünyesinde toplanmışlardır. Doğal Hayatı Koruma Derneği’nin çabalarıyla kurulmaya başlayan kuş gözlem toplulukları, son yıllarda Doğa Derneği’nin başarılı çalışmalarıyla hızla çoğalmaktadır.

DOĞA KORUMA BOYUTUYLA KUŞ GÖZLEMCİLİĞİ

Erdoğan (2003), ekoturizmin temel belirleyici özelliklerinden birisinin kaynağın değerini anlamak olduğunu belirtmektedir. Ekoturizm etkinliklerine katılanların doğa bilinci ve duyarlılığı, bu etkinliklere katılanların, doğal alanların korunmasında etkili bir baskı grubuna dönüşmesini sağlamaya yönlendirilmelidir. Türkiye’de bunun örnekleri görülmektedir. Son yıllarda, Burdur Gölü, Sultan Sazlığı, Gediz Deltası, Mogan Gölü başta olmak üzere pek çok doğal alana dikkat çekilmesi ve kamuoyu oluşturma çabalarının ardında kuş gözlemcileri vardır.

Herhangi bir şeyi sevmek için önce onu tanımak gerekir. Kuş gözlemciliği, mekansal anlamda olduğu kadar felsefi anlamda da doğayla bütünleşme ve onu tanıma etkinliği olarak, kuşlardan başlayarak bir bütün olarak doğa sevgisini aşılırlar. Doğayı tanıyan ve sevenlerin büyük bir bölümü, ona gelecek zararların karşısında durduklarında, kuş gözlemcileri bir tür doğal alanları denetleyen ve olumsuzluklara tavır alan bir kimlik kazanır.

Gediz Deltası’ndaki uyanışta, Ege Kuş Gözlem Topluluğu’nun alanda yaptığı kuş araştırmaları sırasında deltaya tanınması, yapılan olumsuz uygulamaları görmesi, gönüllü olarak yasal girişimlerde bulunması ve kamuoyu oluşturma çalışmaları etkili olmuştur.

Türkiye’nin Önemli Kuş Alanlarının belirlenmesi, kuş gözlemcilerinin buralarda yaptığı gözlemler sayesinde. Bu gözlem sonuçları sayesinde bir çok ÖKA koruma altına alınmıştır.

Kuş gözlemcilerinin doğrudan korumacı refleks geliştirmesi yanında, yöre halkıyla bütünleşmesi, onlara alanın değerini göstermesi, daha da önemlisi sosyoekonomik katkıda bulunmaları, bilinçli bir şekilde yönlendirilirse alanın gerçek sahipleri de koruma tarafında yer alır.

SONUÇ

Kuş Gözlemciliği, yolculuk, konaklama, rehberlik ve diğer gereksinimlerin giderilmesi gibi ekonomik yönleriyle zaman içinde turizm türü haline gelmiştir. Kuş gözlemciliği, turizm içinde alternatif bir hareket olarak gelişen ekoturizm kuramıyla en çok örtüşen aktivitelerden birisi olarak düşünülmektedir. Bu bağlamda, kuş gözlemciliğinin doğa koruma hareketi ile büyük oranda örtüşmektedir. Doğa korumacılığı tabana yaymak ve kamunun korumacılığa sahip çıkmasını sağlamak için kuş gözlemciliğini yaygınlaştırmak yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Erdoğan, N., 2003. Çevre ve (Eko)turizm. Erk, Ankara, 317 s.
- Kalem, S., Çelem, H., 2000. Doğal ve kültürel değerlerin korunabilmesi için turizm potansiyelinin belirlenmesinde bir yöntem yaklaşımı. Peyzaj Mimarlığı Kongresi 19-21 Ekim 2000, Ankara, s. 317-327.
- Rein, H., 2004. Ecotourism as a market: demands and successes. İkinci Uluslararası Turizm, Çevre ve Kültür Sempozyumu, 10-11 Mayıs 2004, İzmir, s. 67-77.